

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

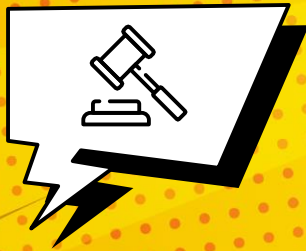
AŠ IR TEISĖ: DALYVAUJU, SPRENDŽIU, KURIU

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

CIVILINĖ TEISĖ MOKOMOJI MEDŽIAGA*

*Parengė MRU Privatinės teisės instituto doktorantė Ieva Strunkienė

CIVILINIS KODEKSAS

2000 m. priimtas Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (CK) reglamentuoja civilinius santykius: asmenų turtinius santykius ir su šiais santykiais susijusius asmeninius neturtinius santykius, taip pat šeimos santykius. Įstatymų nustatytais atvejais civilinis kodeksas taip pat reglamentuoja ir kitokius asmeninius neturtinius santykius.

Civiliniai santykiai reglamentuojami vadovaujantis jų subjektų lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, sutarties laisvės, nesikišimo į privačius santykius, teisinio apibrėžtumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių, neleistinumо piktnaudžiauti teise ir visokeriopos civilinių teisių teisminės gynybos principais.

Civilines teises gali apriboti tik įstatymai ar įstatymų pagrindu – teismas, jeigu toks apribojimas būtinas viešajai tvarkai, geros moralės principams, žmonių sveikatai ir gyvybei, asmenų turtui, jų teisėms ir teisėtiems interesams apsaugoti.

Nuoroda į Civilinį kodeksą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>

CIVILINĖS TEISĖS PASKIRTIS IR SAMPRATA

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Civilinė teisė - teisės šaka, kuri reguliuoja (veikia) lygių ir vienas kitam nepavaldžių subjektų (asmenų) visuomeninius tarpusavio santykius.

Norėdami patenkinti savo poreikius asmenys dalyvauja įvairiuose **visuomeniniuose santykiuose**:

- kiekvienas žmogus nuo pat gimimo iki mirties yra civilinės teisės reglamentuojamų (veikiamų) santykių dalyvis;
- tik ką gimusį vaiką su savo tėvais ir kitais giminaičiais sieja **šeimos santykiai**;
- kaip savininkas ir visuomenės narys žmogus yra **nuosavybės santykių dalyvis**;
- taip pat žmonės sudaro įvairias **sutartis** (perka / parduoda, dovanoja / gauna dovanas, nuomoja daiktus, atlieka darbus pagal sutartį kitiems asmenims / susitaria su kitais asmenimis, kad šie jiems atliktų reikalingus darbus / suteiktų paslaugas, atsidaro sąskaitą kredito įstaigoje bei naudojasi mokėjimo kortele, atlieka įvairius mokėjimus, kuria verslus) ir juos sieja **prievoliniai santykiai**;
- mirus žmogui, jo turtas pereina kitiems asmenims (įpėdiniams) **paveldėjimo tvarka**.

ASMENYS KAIP CIVILINĖS TEISĖS SUBJEKTAI

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Žmonės, dalyvaujantys civiliniuose santykiuose kaip privatūs asmenys, vadinami **fiziniais asmenimis**.

Teisės nustatyta tvarka organizuotos žmonių grupės ar kolektyvai, kaip civilinių santykių dalyviai, vadinami **juridiniais asmenimis**.

FIZINIO ASMENS SAMPRATA – tai teisinė kategorija, kurios negalima priešinti žmogui, bet negalima ir tapatinti su žmogaus sąvoka. Žmogus yra biologinė ir socialinė būtybė. Fizinis asmuo yra teisių ir pareigų turėtojas, civilinių teisinių santykių subjektas. Šią teisinę savybę žmogui suteikia teisė. Antai, senovėje buvo vergų, kurie nebuvo laikomi teisės subjektais, o vertinti kaip daiktai. Tokia prekyba laikyta teisėta.

Fizinis asmuo – tai žmogus, kuris pats ar per atstovus pagal įstatymą (*pavyzdžiui*, išduodamas įgaliojimą, ar dėl įvykių (*pavyzdžiui*, palikėjo mirties) turi ir gali įgyti teisių ir pareigų.

Fizinis asmuo gali teises įgyvendinti, o pareigas vykdyti pats arba tai padaro (jeigu jis negali) jo atstovai pagal įstatymą (pvz. už nepilnamečius iki 14 m. pareigas vykdo tėvai ar globėjai, tad, jeigu tokio amžiaus nepilnametis sugadins mokyklos turtą, atsakyti civiline tvarka ir atlyginti žalą turės tėvai ar globėjai),

Svarbu, kad **fizinio asmens** ir **piliečio** sąvokos nėra tapačios. **Piliečiai** yra žmonės, turintys atitinkamos valstybės pilietybę (*pavyzdžiui*, Lietuvos Respublikos). Pilietybė lemia žmogaus santykį su valstybe, nesvarbu kur jis yra. **Fizinio asmens** sąvoka – platesnė, kadangi apima ne tik Lietuvos Respublikos piliečius, bet ir kitų šalių piliečius (užsieniečius) bei asmenis be pilietybės (apatridus).

SPECIFINĖS FIZINIŲ ASMENŲ CIVILINĖS TEISĖS

Teisė į vardą (CK 2.20 str., 2.21 str.) – ši teisė apima teisę į pavardę, vardą (vardus) ir pseudonimą. Neleidžiama įgyti teisių ir pareigų prisidengiant kito asmens vardu. Fizinis asmuo turi teisę naudoti savo pilną ar sutrumpintą vardą (vardus) ir reikalauti iš kitų asmenų nesinaudoti ir neveikti jo vardu be leidimo.

Teisė į atvaizdą (CK 2.22 str.) - fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu. Po asmens mirties tokį sutikimą gali duoti jo sutuoktinis, tėvai ar vaikai.

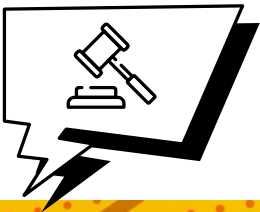
Teisė į privatą gyvenimą ir jo slaptumą (CK 2.23 str.) - fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas.

Asmens garbės ir orumo gynimas (CK 2.24 str.).

Teisė į kūno neliečiamumą ir vientisumą (CK 2.25 str.) – fizinis asmuo yra neliečiamas.

Neleistinumas apriboti fizinio asmens laisvę (CK 2.26 str.).

Teisė pasikeisti lytį (CK 2.27 str.) – teisė medicininiu būdu pakeisti savo lytį, jeigu tai mediciniškai įmanoma.

FIZINIO ASMENS CIVILINIS TEISNUMAS

Fizinių asmenų civilinio teisnumo samprata ir turinys (CK 2.1 – 2.4 str.)

Galėjimas turėti civilines teises ir pareigas pripažįstamas visiems fiziniams asmenims, kad ir kokio amžiaus ar socialinės padėties jis bebūtų. Teisnumas - visuotina ir lygi visų galimybė turėti teises ir pareigas. Fizinis asmuo yra teisnus visą gyvenimą, jo civilinis teisnumas atsiranda asmens gimimo momentu ir išnyksta, jam mirus (CK 2.2 str.). Teisnumas įgyjamas nepriklausomai nuo jo turėtojo valios ir neatskiriamas nuo asmens. Jeigu negalima nustatyti, ar vaikas gimė gyvas, ar negyvas, preziumuojama, kad jis gimė gyvas. Jeigu tam tikrų civilinių teisinių pasekmių atsiradimas priklauso nuo to, kuris iš fizinių asmenų mirė anksčiau, o nustatyti kiekvieno iš jų mirties momento negalima, preziumuojama, kad tie fiziniai asmenys mirė vienu metu.

Fizinio asmens gimimo ir mirties momentas

Fizinio asmens gimimo momentu pripažįstamas pirmas savarankiškas naujagimio įkvėpimas.

Fizinio asmens mirties momentu pripažįstamas jo kraujotakos ir kvėpavimo negrįžtamas nutrūkimas arba jo smegenų visų funkcijų visiškas ir negrįžtamas nutrūkimas.

Fiziniai asmenys gali turėti turtą, teisę verstis ūkine komercine veikla, steigti įmones ar kitokius juridinius asmenis, paveldėti turtą ir palikti jį testamentu, pasirinkti veiklos rūšį ir gyvenamąją vietą, turėti išradimo, pramoninio pavyzdžio autoriaus teises, taip pat turėti kitokias turtines ir civilinės teisės saugomas asmenines neturtines teises. **Fiziniai asmenys, kurie** įstatymų nustatyta tvarka **verčiasi ūkine komercine veikla, laikomi verslininkais.**

FIZINIO ASMENS CIVILINIS VEIKSNUMAS (CK 2.5- 2.11 str.)

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Nors tik ką gimęs žmogus yra teisnus, bet jis tuo metu dar nėra veiksnus, t. y. pats savo veiksmais negali įgyvendinti savo teisių. Už jį tai atlieka tėvai ar kiti tam įgalioti asmenys.

Fizinio asmens galėjimas savo veiksmais įgyti civilines teises ir susikurti civilines pareigas atsiranda visiškai, kai asmuo sulaukia pilnametystės, t. y. kai jam sueina 18 metų, taip pat nepilnamečiui sudarius santuoką (ir jeigu vėliau ši santuoka nutraukiama ar pripažįstama negaliojančia dėl priežasčių, nesusijusių su santuokiniu amžiumi, nepilnametis įgyto visiško veiksnumo nenustoja) arba asmenį teismo tvarka pripažinus visiškai veiksniu (emancipacija), jeigu yra pakankamas pagrindas leisti jam savarankiškai įgyvendinti visas civilines teises ar vykdyti pareigas.

Pagal civilinį veiksnumą skiriamos tokios fizinių asmenų grupės:

- fiziniai asmenys, turintys visišką veiksnumą (pilnamečiai);
- nepilnamečiai iki 14 metų;
- nepilnamečiai nuo 14 iki 18 metų;
- fiziniai asmenys, kurių veiksnumas yra apribotas teismo tvarka (pripažinti ribotai veiksniais);
- fiziniai asmenys, pripažinti neveiksniais teismo tvarka.

VAIKŲ IR TĖVŲ TARPUSAVIO SANTYKIAI

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti. Vaikų pareiga – gerbti tėvus, globoti juos senatvėje ir tausoti jų palikimą (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 str. 6 – 7 d.).

Tėvams arba kitiems vaiką auklėjantiems asmenims tenka didžiausia atsakomybė už gyvenimo sąlygų, būtinų vaikui vystytis, sudarymą pagal jų sugebėjimus ir finansines galimybes (Vaiko teisių konvencija 27 str. 2 d.).

Tėvų pareigos savo vaikams yra vienodos ir jos nesikeičia tėvams pradėjus gyventi skyrium ar nutraukus santuoką.

Tėvas ar motina, negyvenantys kartu su vaiku, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Vaikas, kurio tėvai gyvena skyrium, turi teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, nesvarbu, kur tėvai gyvena. Tėvas ar motina, negyvenantys kartu su vaiku, turi teisę gauti informaciją apie vaiką iš visų auklėjimo, ugdymo, gydymo, vaiko teisių apsaugos ir kitų įstaigų bei institucijų, kurios turi ryšį su jo vaiku. Atsisakyti suteikti informaciją galima tik tuo atveju, jei yra grėsmės vaiko sveikatai ar gyvybei iš tėvo ar motinos pusės, taip pat įstatymų nustatytais atvejais (CK 3.170 str.).

Vaikas turi teisę į nuosavybę, kurią saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija ir įstatymai (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 17 str.).

VAIKŲ IR TĖVŲ TARPUSAVIO SANTYKIAI

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Vaikai iki **pilnametystės** ar **emancipacijos** (visiško veiksnumo) yra tėvų prižiūrimi.

Jei vaikas mano, kad tėvai pažeidinėja jo teises, jis turi teisę savarankiškai kreiptis gynybos į vaiko teisių apsaugos instituciją, o nuo keturiolikos metų – ir į teismą (CK 3.164 str.). Vaiko teisių konvencijos tekstas griežtai nenustato būtinos išklausymo formos (gali būti tiesiogiai ar per atstovą).

Teismas, nagrinėdamas ginčus dėl vaikų, privalo išklausyti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, ir išsiaiškinti vaiko norus. Vaiko teisės būti išklausytam principas - fundamentalus, bet neabsolutus.

Vaiko nuomonė gali būti išreikšta žodžiu, raštu arba kitais vaiko pasirinktais būdais. Vaiko, kuriam yra suėję keturiolika metų, pareiškimas apie sutikimą ar nesutikimą su ieškiniu turi būti išreikštas raštu arba įrašytas į teismo posėdžio protokolą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 380 str.).

Vaikas, gebantis suformuluoti savo nuomonę, turi būti išklausytas visais su juo susijusiais klausimais ir į jo nuomonę turi būti atsižvelgiama, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams. Vaikas turi būti išklausytas tiesiogiai, o jeigu tai neįmanoma, – per vaiko atstovą pagal įstatymą ar per įstatymu nurodytus asmenis (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 11 str.).

Vaikas negali būti išskirtas su tėvais, išskyrus atvejus, kai vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos, vadovaudamosi teismo sprendimu ir įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams. Vaikas turi teisę gauti informaciją apie tėvus ar vieną iš jų, kuris gyvena atskirai nuo vaiko, jeigu tai atitinka vaiko interesus (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 12 str.)

TĖVŲ PAREIGA MATERIALIAI IŠLAIKYTI SAVO VAIKUS (CK 3.192 - 3.204 str.)

Materialinį išlaikymą savo nepilnamečiams vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turtinei padėčiai, nesvarbu, ar tėvai yra nesudarę santuokos, gyvena sudarę santuoką, ar esantys išsituokę. Tėvų pareiga išlaikyti savo nepilnamečius vaikus išlieka ir atskyrus vaikus nuo tėvų arba apribojus tėvų valdžią, išskyrus atvejus, kai vaikas įvaikinamas.

Tėvai, turintys galimybę, privalo išlaikyti savo vaikus, sulaukusius pilnametystės, kurie mokosi pagal vidurinio ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą pirmajai kvalifikacijai įgyti arba studijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės studijų formos programą ir yra ne vyresni negu 24 metų ir kuriems būtina materialinė parama, atsižvelgiant į vaikų, sulaukusių pilnametystės, turtinę padėtį, gaunamas pajamas, galimybę patiems gauti pajamų ir kitas svarbias aplinkybes. Tėvai neprivalo išlaikyti vaikų, sulaukusių pilnametystės, kurie siekia ne pirmojo aukštojo išsilavinimo ar profesinės kvalifikacijos. Teismai, nustatydami vaikui reikalingą išlaikymo dydį, turi vertinti ne tik vaiko poreikius, jų tenkinimo sąlygas, bet ir tėvo, motinos galimybes tuos poreikius tenkinti.

Išlaikymas yra skiriamas užtikrinti vaikui reikalingas gyvenimo ir vystymosi sąlygas, o jo dydis nustatomas proporcingai pagal tėvų turimas ir galimas turėti galimybes. Išlaikymo dydis nustatomas kiekvienu atveju individualiai.

Išlaikymo tvarka ir forma nustatoma bendru tėvų susitarimu. Vaikui skirtas išlaikymas privalo būti naudojamas tik jo interesams.

JURIDINIO ASMENS SAMPRATA (CK 2.33 – 2.38 str.)

Kartu su fiziniais asmenimis civilinėje apyvartoje dalyvauja ir juridiniai asmenys. Pačiais bendriausiais bruožais juridinis asmuo civilinėje teisėje apibūdinamas kaip įmonė, įstaiga, organizacija, kuri civiliniuose teisiniuose santykiuose reiškiasi kaip savarankiškas subjektas.

Juridinis asmuo:

- savo pavadinimą turinti;
- įmonė, įstaiga, organizacija, kuri;
- gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas,
- būti ieškovu ar atsakovu teisme.

Juridiniai asmenys skirstomi į **viešuosius** ir **privačiuosius**.

Viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudoti sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). Steigiami nesiekiančių sau naudoti steigėjų.

Privatieji juridiniai asmenys yra juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačius interesus. Privačių asmenų tikslas – materialios naudoti sukūrimas juridinio asmens dalyviams, valdymo organams ar kitoms glaudžiai susijusioms interesų grupėms.

JURIDINIO ASMENS SAMPRATA (CK 2.39 – 2.51 str.)

Juridinis asmuo privalo turėti savo pavadinimą, pagal kurį jį būtų galima atskirti nuo kitų juridinių asmenų. Juridinio asmens pavadinimas yra juridinio asmens nuosavybė, tačiau jis negali būti parduotas ar kitaip perduotas kito asmens nuosavybėn atskirai nuo juridinio asmens.

Juridinio asmens dalyvis (akcininkas, narys, dalininkas ir pan.) yra asmuo, kuris turi nuosavybės teisę į juridinio asmens turtą, arba asmuo, kuris nors ir neišsaugo nuosavybės teisių į juridinio asmens turtą, bet įgyja prievolių teisių ir (ar) pareigų, susijusių su juridiniu asmeniu.

Juridiniai asmenys veikia pagal savo steigimo dokumentus: įstatus, steigimo sandorį arba įstatymų numatytais atvejais – bendruosius nuostatus.

Juridinio asmens teisnumą nulemia jo veiklą reglamentuojantys įstatymai ir įstatai (nuostatai). Juose įtvirtinama juridinio asmens veiklos sritis, uždaviniai. Juridinio asmens teisnumą lemia jo paskirtis.

Juridinis asmuo nuo įsisteigimo momento (įregistravimo) kartu su teisnumu įgyja ir veiksnumą.

Juridinio asmens buveinė laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą.

Juridinis asmuo gali būti įsteigtas **ribotam** ar **neribotam laikui**. Laiko riba gali būti nurodyta tiek data, tiek tam tikrų sąlygų buvimu ar nebuvimu.

TERMINAI CIVILINĖJE TEISĖJE (CK 1.117 – 1.123 str.)

Įstatymų ar sandorių nustatytas arba teismo paskiriamas **terminas nurodomas kalendorine data** arba nurodomas **metais, mėnesiais, savaitėmis, dienomis ar valandomis skaičiuojamas laikas**. Terminas gali būti apibrėžiamas taip pat ir nurodant įvykį, kuris neišvengiamai turi įvykti.

Terminas prasideda rytojaus dieną nuo nulio valandų nulio minučių po tos kalendorinės datos arba to įvykio, kuriais apibrėžta termino pradžia, jeigu įstatymų nenumatyta ko kita.

Metais skaičiuojamas terminas pasibaigia atitinkamą paskutinių termino metų mėnesį ir dieną dvidešimt ketvirtą valandą nulio minučių. **Mėnesiais skaičiuojamas terminas** pasibaigia atitinkamą termino paskutinio mėnesio dieną dvidešimt ketvirtą valandą nulio minučių. Jeigu metais ar mėnesiais skaičiuojamo termino pabaiga tenka mėnesiui, kuris atitinkamos dienos neturi, terminas pasibaigia paskutinę to mėnesio dieną.

Oficialių švenčių ir ne darbo dienos (šeštadieniai ir sekmadieniai) įskaitomos į terminą. Jeigu paskutinė termino diena tenka ne darbo ar oficialios šventės dienai, termino pabaigos diena laikoma po jos einanti darbo diena.

Terminai gali būti **atnaujinamieji, įgyjamieji ir naikinamieji**. **Atnaujinamasis terminas** yra toks terminas, kuriam pasibaigus teismas gali jį atnaujinti, jeigu terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių. **Įgyjamasis terminas** yra toks terminas, kuriam pasibaigus atsiranda (įgyjama) tam tikra civilinė teisė ar pareiga. **Naikinamasis terminas** yra toks terminas, kuriam pasibaigus išnyksta tam tikra civilinė teisė ar pareiga. Naikinamieji terminai negali būti teismo ar arbitražo atnaujinti.

SUTARTIES TEISINĖ SAMPRATA (CK 1.63 str.)

Sutartis - yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai įsipareigojama atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo).

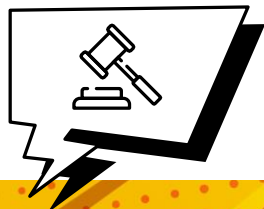

Sutarties elementai, kurių pakanka sutarties galiojimui, yra veiksmių šalių susitarimas, o įstatymų nustatytais atvejais – ir sutarties forma, t. y. tam tikrais atvejais sutarties šalims nepakanka žodžiu susitarti, o turi būti laikomasi įstatyme numatytos sutarties formos (**paprastos rašytinės** ar **notarinės**). Nesilaikius notarinės sutarties formos sutartis laikoma negaliojančia ir nesukelianti jokių teisinių pasekmių.

Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią. Sutartis įpareigoja atlikti tai, kas joje numatyta.

Draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai pareigą sudaryti sutartį nustato įstatymai ar savanoriškas įsipareigojimas sudaryti sutartį.

Sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Sandoriai gali būti **vienašaliai**, **dvišaliai** ir **daugiašaliai**. **Vienašaliu** laikomas sandoris, kuriam sudaryti būtina ir pakanka vienos šalies valios. **Daugiašaliu** laikomas sandoris, kuriam sudaryti reikalinga suderinta trijų ir daugiau šalių valia.

SANDORIŲ SUDARYMO TEISINĖ FORMA (CK 1.71 – 1.74 str.)

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

- **žodžiu** - gali būti sudaromos visos sutartys, kurioms įstatymai ar šalių susitarimas nenustato paprastos rašytinės formos;

- **raštu** - CK 1.73 straipsnyje pateikiamas bendras sąrašas sutarčių, kurios privalomai turi būti sudaromos paprasta rašytine forma.

Rašytinės formos sandoriai sudaromi surašant vieną dokumentą, pasirašomą visų sandorio šalių, arba šalims apsiikeičiant atskirais dokumentais. Rašytinės formos dokumentui prilyginami šalių pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą. Įstatymų reikalaujamos paprastos rašytinės formos nesilaikymas atima iš šalių teisę, kai kyla ginčas dėl sandorio sudarymo ar jo įvykdymo fakto, remtis liudytojų parodymais šį faktą įrodyti, o įstatymuose įsakmiai nurodytais atvejais sandorį daro negaliojantį.

Kai kurioms sutartims įstatymas nustato privalomą **rašytinę notarinę formą** (CK 1.74 str.). Įstatymų reikalaujamos notarinės formos nesilaikymas sandorį daro negaliojantį.

- **konkliudentiniais veiksmais** (CK 1.71 str. 2 d.). **Tylėjimas** laikomas asmens valios išraiškos forma tik įstatymų ar sandorio šalių susitarimo numatytais atvejais.

ATSTOVAVIMAS (CK 2.132 – 2.151 str.)

ATSTOVAVIMO REIKŠMĖ

Asmenys ne visuomet gali sudaryti sandorius asmeniškai, nes egzistuoja:

- **teisinės kliūtys**: neturi veiksnumo (nepilnamečiai, neveiksnūs asmenys);
- **faktinio pobūdžio kliūtys**: ligos, ilgalaikės komandiruotės, atostogos, didelis užimtumas, teisinio išprusimo stoka, kt.

Sandorių sudarymas per atstovus

Asmenys turi teisę sudaryti sandorius per atstovus, išskyrus tuos sandorius, kurie dėl savo pobūdžio gali būti asmenų sudaromi tikrai asmeniškai, ir kitokius įstatymų nurodytus sandorius (parašyti kūrinį, nutapyti pagal užsakymą paveikslą ir pan.).

. Atstovai gali būti tiek veiksnūs atitinkamoje srityje fiziniai asmenys, tiek ir juridiniai asmenys. Atstovais nelaikomi asmenys, kurie veikia savo vardu, nors ir dėl kito asmens interesų (prekybos tarpininkai ir kt.).

Atstovas atstovaujamojo vardu negali sudaryti sandorių nei su pačiu savimi, nei su tuo asmeniu, kurio atstovas jis tuo metu yra, taip pat su savo sutuoktiniu bei tėvais, vaikais ir kitais artimaisiais giminaičiais. Tokie sandoriai gali būti pripažinti negaliojančiais atstovaujamojo reikalavimu.

VIENAŠALIS SANDORIS – ĮGALIOJIMAS (CK 2.137 str.)

Įgaliojimu laikomas rašytinis dokumentas, asmens (įgaliotojo) duodamas kitam asmeniui (įgaliotiniui) atstovauti įgaliotojui nustatant ir palaikant santykius su trečiaisiais asmenimis.

Vadinasi, įgaliojime nurodomos atstovui (įgaliotiniui) suteiktos teisės (įgaliojimai) veikti atstovaujamojo (įgaliotojo) vardu.

Įgaliojimo terminas gali būti **apibrėžtas** ir **neapibrėžtas**. Jeigu terminas įgaliojime **nenurodytas**, tai įgaliojimas **galioja vienerius metus** nuo jo sudarymo dienos. Notaro patvirtintas veiksams atlikti užsienyje skirtas įgaliojimas, kuriame nenurodytas galiojimo laikas, galioja, kol jį panaikina įgaliojimą išdavęs asmuo. Įgaliojimas, kuriame nenurodyta sudarymo data, negalioja.

Įgaliojimui įstatymų leidėjas nustatė bendrąją taisyklę, kad įgaliojimui, kaip sandoriui, nustatoma paprasta rašytinė forma ir tik CK 2.138 straipsnyje nurodytais atvejais įgaliojimas turi būti patvirtintas notaro.

Supaprastintą įgaliojimą, kurį fizinis asmuo duoda korespondencijai (konkrečiai – siunčiamiems pinigams ir pašto siuntiniams) gauti, taip pat darbo užmokesčiui ir kitoms su darbo santykiais susijusioms išmokoms, pensijoms, pašalpoms, stipendijoms ar viešosioms ir administracinėms paslaugoms gauti, gali patvirtinti organizacija, kurioje fizinis asmuo dirba ar mokosi, daugiabučių namų savininkų bendrijos, kurios name gyvena fizinis asmuo, pirmininkas, seniūnijos, kuriai priskirtoje teritorijoje gyvena fizinis asmuo, seniūnas, esančio tolimajame plaukiojime jūrų laivo kapitonas (CK 2.139 str.).

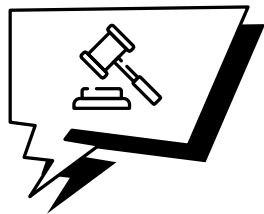
NUOSAVYBĖS TEISĖ (CK 4.37 – 4.55str.)

Nuosavybės teisė – tai teisė savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudoti nuosavybės teisės objektą ir juo disponuoti.

Daikto (turto) įgijėjas nuosavybės teisę į daiktus (turtą) įgyja nuo jų perdavimo įgijėjui momento, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita. Teisė į meno, mokslo ir literatūros kūrinius atsiranda nuo to momento, kai paduodama paraiška juos įregistruoti viešame registre dienos. Nuosavybės neliečiamumo principo pažeidimu nelaikoma, jeigu vienam asmeniui priklausančia nuosavybe kitas asmuo naudojasi su savininko sutikimu.

Disponavimo teisė – galėjimas daiktą (turtą) perleisti tretiesiems asmenims, t. y. parduoti, įkeisti, bet kaip kitaip suvaržyti.

NUOSAVYBĖS TEISĖ (CK 4.57 – 4.67 str.)

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Bešeimininkiu daiktu laikomas daiktas, kuris neturi savininko arba kurio savininkas nežinomas. Kilnojamaisiais bešeimininkiais daiktais gali būti gyvūnai, negyvi kilnojamieji daiktai, kurie niekam dar nepriklausė arba kurių savininkas atsisakė, arba kuriuos pametė ar paslėpė (radinys), tarp jų ir lobis.

Laisvėje esantys **laukiniai gyvūnai**, kurie laikantis įstatymų buvo pagauti arba nušauti, tampa juos pagavusiojo arba nušovusiojo nuosavybe, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip. **Laukinių bičių šeima** nuosavybės teise priklauso žemės sklypo, kuriame ji yra sugauta, savininkui.

Lobis – tai žemėje užkasti ar kitaip paslėpti pinigai arba vertingi daiktai, kurių savininkas negali būti nustatytas dažniausiai dėl to, kad praėjo daug laiko nuo jų užkasimo. Nuosavoje žemėje ar kitame nuosavybės teise radusiam asmeniui priklausančiame daikte rastas lobis tampa jį radusio asmens nuosavybe. Svetimoje žemėje ar kitame svetimame daikte ieškoti lobio draudžiama. Pažeidęs šią nuostatą asmuo negauna jokios rasto lobio dalies, ir visas rastas lobis tenka žemės ar kito daikto, kuriame buvo rastas lobis, savininkui. Asmuo, kuris rado lobį svetimoje žemėje ar kitame svetimame daikte atsitiktinai arba turėdamas savininko leidimą ieškoti lobio, gauna vieną ketvirtadalį lobio, o kiti trys ketvirtadaliai tenka žemės ar kito daikto, kuriame buvo rastas lobis, savininkui, jeigu jie nesutarė kitaip. Susitarimas turi būti rašytinis.

Radiniu laikomas pamestas daiktas, kurio savininkas nežinomas.

VARTOTOJO TEISĖS Į TINKAMOS KOKYBĖS PREKES AR PASLAUGAS

Visi produktai (gaminiai) ir paslaugos turi atitikti **kokybės** bei **saugumo** reikalavimus, kurių nesilaikant galimi vartotojų teisių pažeidimai, už kuriuos prekių gamintojai, platintojai ir paslaugų teikėjai privalo atsakyti teisės aktų nustatyta tvarka. Laikoma, kad pardavėjas visais atvejais garantuoja daiktų kokybę (garantija pagal įstatymą).

Jeigu buvo parduota nekokybiška prekė, savo pasirinkimu turite teisę: 1) reikalauti iš pardavėjo nemokamai pašalinti daikto trūkumus (pataisyti daiktą); 2) reikalauti iš pardavėjo nemokamai pakeisti netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu; 3) reikalauti iš pardavėjo atitinkamai sumažinti kainą; 4) vienašališkai nutraukti sutartį ir pareikalauti sugrąžinti sumokėtą kainą (CK 6.363 str. 7 d.).

DAIKTŲ KOKYBĖS GARANTIJA

Garantija – be papildomo mokesčio teikiamas prekės pardavėjo ar gamintojo įsipareigojimas vartotojui atlyginti sumokėtą sumą ar pakeisti, pataisyti prekes, jei jos neatitinka kokybės rodiklių, nurodytų prekės garantiniame dokumente ar prekės reklamoje. Garantija pradedama skaičiuoti nuo prekės perdavimo momento.

Daiktų kokybės 2 rūšių garantijos: sutartinė arba komercinė (kokybės) garantiją, kuri laikoma papildoma garantija, suteikiama pardavėjo šalia garantijos pagal įstatymą *ir* pagal įstatymą (dėl atsiradusių prekės trūkumų į pardavėją galima kreiptis **per 2 metus**).

(CK 6.228 - 6.323 str.)

Vartotojas neturi teisės nutraukti sutarties, jeigu daikto trūkumas yra **mažareikšmis**. Kilus ginčui dėl nustatyto prekės kokybės trūkumo mažareikšmiškumo, **prekės kokybės trūkumas vertinamas kiekvienu atveju individualiai**, atsižvelgiant į tai ar trūkumas gali būti pašalintas, jei taip, tai kokiomis darbo ir laiko sąnaudomis gali būti pašalintas, kokią įtaką trūkumo šalinimas turi būsimai daikto būklei bei kokią įtaką trūkumo šalinimas daro vartotojo teisei naudotis daiktu.

Reikalavimas pakeisti arba grąžinti daiktus tenkinamas, jeigu daiktai nebuvo naudojami, nesugadinti, išsaugotos jų vartojamosios savybės bei daiktai nepraradę prekinės išvaizdos ir pirkėjas turi įrodymus, patvirtinančius, kad jis daiktus pirko iš konkretaus pardavėjo. Taigi, tinkamos kokybės grąžinami daiktai turi būti nenaudoti ir nepraradę prekinės išvaizdos, priešingu atveju pardavėjas turi teisę šių daiktų nepriimti.

Kaip manote, ar nuotraukų darymas su preke (mobiliuoju telefonu, fotoaparatu ir pan.) yra jos išbandymas ar naudojimas?

Vartotojui nutraukus sutartį dėl daikto netinkamos kokybės, pardavėjas privalo grąžinti sumokėtą kainą. Netinkamos kokybės daikto grąžinimo išlaidos tenka pardavėjui.

Pardavėjas, grąžindamas vartotojui sumokėtą kainą, neturi teisės iš jos išskaičiuoti sumą, kuria sumažėjo daikto vertė dėl jo naudojimo ar daikto išvaizdos praradimo arba dėl kitokių aplinkybių.

Prašymas dėl kokybiškos arba netinkamos kokybės prekės grąžinimo, pakeitimo ar kito vartotojo reikalavimo gali būti teikiamas pardavėjui **žodžiu** arba **raštu**.

Kreipdamasis į pardavėją vartotojas (pirkėjas) taip pat turi pateikti kasos aparato ar pirkimo-pardavimo kvitą arba kitą prekės pirkimą–pardavimą patvirtinantį dokumentą (pridėtinės vertės mokesčio sąskaitą faktūrą, sąskaitą faktūrą, mokėjimo kortelės sąskaitos išrašą, mokėjimo kortelės skaitytuvo čekį ir kita).

Įsigijote prekę internetu, bet ji Jums netiko. Kam tenka prekės grąžinimo išlaidos?

CK 6.228(11) str. 6 d. nustatyta, jog vartotojui tenka tik tiesioginės prekių grąžinimo išlaidos, išskyrus atvejus, kai pagal sutartį šias išlaidas prisiima verslininkas arba kai verslininkas tinkamai neinformavo pirkėjo, kad šias išlaidas turės padengti pirkėjas. Verslininkas turi grąžinti pirkėjui **visas** šio sumokėtas sumas, įskaitant pirkėjo apmokėtas prekių pristatymo išlaidas.

O jei prekės kokybė tinkama, bet vartotojas apsigalvojo? Atkreipkite dėmesį į CK 6.362 str.

Ar žinote, kad Mažmeninės prekybos taisyklės numato negražinamų prekių sąrašą? Susipažinkite su juo čia: <https://www.vvtat.lt/naujienos-ir-pranesimai-ziniasklaidai/377/aktualu-zinoti-kiekvienam-negrazinamu-prekiu-sarasas:1741>.

Ar žinote, kad nuomonės formuotojams, reklamą socialiniuose tinkluose užsakantiems verslininkams bei kitiems asmenims pristatytos **Reklamos žymėjimo socialinėje erdvėje gairės**? Susipažinkite ir su jomis čia: <https://www.vvtat.lt/data/public/uploads/2019/12/reklamos-zymejimo-socialineje-erdveje-gaires-2019-12-10.pdf>

Kaip elgtis, jei praleidote dovanų kupono galiojimo terminą?

Praleidus dovanų kupono galiojimo terminą (jeigu jis kupone aiškiai ir nedviprasmiškai išreikštas) ne dėl pardavėjo ar paslaugų teikėjo kaltės, kupone nurodytas verslininkas neprivalo vykdyti pirkėjo reikalavimo dėl prekių ar paslaugų įsigijimo dovanų kupono pagrindu.

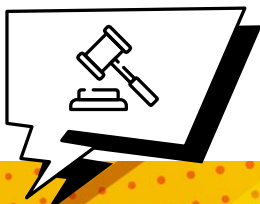

Patinka įsigyti prekes internetu? Ar žinote ką daryti, jeigu negaunate internetu įsigytos prekės?

- susisiekitė su pardavėju arba jo atstovais. Galbūt įvyko techninė klaida, nebuvo gautas apmokėjimas ar siunta pasimetė pakeliui.
- jei įsigijote prekes arba paslaugas internetu, telefonu ar naudodami kitas ryšio priemones iš Lietuvos Respublikoje registruoto pardavėjo, prekes turite gauti per **trisdešimt kalendorinių dienų** nuo sutarties sudarymo, jeigu sutartis nenumato kitaip.

Norite sužinoti kokių dar turite teisių, įsigiję prekę internetu? Susipažinkite su CK 6.228(10) ir 6.228(11) straipsniais.

Norite daugiau sužinoti apie savo kaip vartotojo teises? Susipažinkite su CK 6.228(6), 6.228(13), 6.228(14), 6.228(16) straipsniais.

BANKO SĄSKAITA IR MOKĖJIMO KORTELĖ VAIKUI

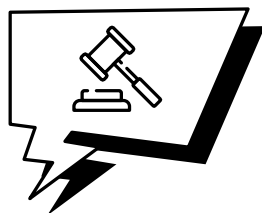
MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Nuo pirmojo žygio iš namų į mokyklą iki išvykimo studijuoti į kitą miestą ar šalį – vaikų savarankiškumo ribos plečiasi jiems augant. Rūpesčių kūryje svarbu rasti laiko ir finansiniam švietimui – šeimoje įgytos praktinės žinios pravers visą gyvenimą.

Atidaryti pirmąją sąskaitą galima **vaikui vos gimus**.

Ši banko sąskaita valdoma tėvų iki tol, kol vaikui sueina 14 metų. 14–18 metų nepilnamečiai gali patys disponuoti savo sąskaitos lėšomis su vieno iš tėvų, įtėvių ar globėjų sutikimu. Tuomet tėvai gali perleisti valdymą vaikui, o jei to nepadaro – nuo 18 metų, remiantis CK, banko sąskaita automatiškai priskiriama disponuoti jau pilnamečiui jos turėtojui.

Didžioji dalis Lietuvoje veikiančių kredito įstaigų suteikia galimybę **vaikams nuo 7 metų** naudotis **mokėjimo kortele**. Bendra taisyklė – jeigu sąskaita atidaroma nepilnamečiui, apsilankius banko skyriuje, reikia pateikti tiek vaiko, tiek tėvų asmens tapatybės dokumentus. Priklausomai nuo banko, konkrečios vaiko bei šeimos situacijos gali būti paprašyta papildomų dokumentų.

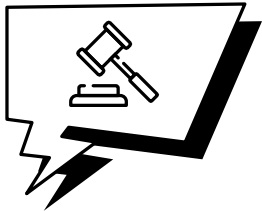

SOCIALINIAI TINKLAI

Pastaruoju metu daugelyje viešųjų vietų (*pavyzdžiui*, kavinėse, oro uostuose, prekybos centruose ir kt.) yra galimybė naudotis nemokamu belaidžiu internetu. Informacijos saugumo kontekste tokie vieši tinklai yra suprantami kaip „atviri“, t. y. prisijungiant prie jų nereikia slaptažodžio ir jais gali naudotis bet kuris norintis.

Susipažinkite su grėsmėmis ir pasinaudok rekomendacijomis kaip saugiau naudotis viešaisiais tinklais čia: <https://www.esaugumas.lt/articles/kaip-saugiai-naudotis-viesais-belaidziais-tinklais>.

Galbūt esate susikūrę savo asmeninę socialinio tinklo „Facebook“ anketą? Ar žinote ką daryti praradus savo asmeninę „Facebook“ paskyrą? Pasitikrinkite savo žinias čia: <https://www.esaugumas.lt/articles/ka-daryti-praradus-facebook-paskyra>.

APLINKOSAUGA IR CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Neabejojame, kad esate girdėję apie Švedijos moksleivės Gretos Thunberg rengiamas akcijas prieš klimato kaitą. Tikime, kad ir Jūs suprantate aplinkos tausojimo svarbą bei savo įpročiais galite prisidėti prie teigiamų pokyčių, tausojant Žemės resursus.

Gamtos ištekliai yra riboti ir negali būti papildyti, pagaminti laboratorijoje; gamtai atkurti reikia daug laiko, o kartais tai padaryti neįmanoma. Todėl įstatymų leidėjas numatė civilinę atsakomybę asmenims, vykdančioms kenkėjišką veiklą gamtai / aplinkai, taip pripažindamas jos svarbą

Civilinė atsakomybė - turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius) (CK 6.245 str.).

Ar žuvaudami arba kirsdami ne vietoje išsikerojusį krūmokšnį pasidomėjote šių gamtos išteklių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais bei taikomą civilinę atsakomybę?

Pavyzdžiui, už be savivaldybės išduoto leidimo sunaikintą medį gali tekti sumokėti (už kiekvieną kamieno skersmens centimetrą) nuo 3 iki 13 EUR. Už žuvų ištekliams padarytą žalą gali tekti sumokėti nuo 1,5 iki 580 EUR už vieneta, o už sunaikintą žinduolį – nuo 145 iki 5 070 EUR. Esant tam tikroms aplinkybėms žala gamtai / aplinkai gali būti mažinama arba didinama net kelis kartus.

Organizatoriai

Globėjas

Pagrindinis rėmėjas

EVERSHEDS
SALADŽIUS

Partneriai

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

